

BARBARA BARGIELSKA

NOWOCZESNE METODY W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH

Współczesna metodyka nauczania języka obcego opiera się na najnowszych osiągnięciach językoznawstwa - na językoznawstwie strukturalnym. W każdym języku istnieją pewne reguły czyli kody (foniczny-analityczny i syntetyczny i graficzny-analityczny i syntetyczny), wedle których dokonuje się transpozycja struktur językowych.

"Opanować język znaczy tyle, co opanować kody danego języka, jego struktury statyczne oraz realizację materialną tych struktur.....poznanie samego kodu nie wystarcza, by posługiwać się praktycznie danym językiem, trzeba najpierw umieć praktycznie odpowiednimi kodami operować"¹⁾.

Wykorzystując osiągnięcia językoznawstwa strukturalnego współczesna metodyka nauczania języków obcych dąży do czynnego operowania wszystkimi kodami danego języka. Punktem wyjścia dla współczesnej metodyki jest opanowanie kodu fonicznego-najpierw analitycznego, a następnie syntetycznego.

---

¹⁾ L. Zabrocki - "Językoznawcze podstawy metodyki nauczania języków obcych" PWN Warszawa 1966 str. 15

A zatem droga nauczania wiedzie od słowa mówionego do tekstu pisanego, w przeciwieństwie do metodyki tradycyjnej wychodzącej zazwyczaj od słowa pisanego.

Nabycie umiejętności operowania wszystkimi kodami jest celem nauczania języka obcego w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych. Osiągnięcie tego celu wymaga właściwego wyboru metody nauczania języków obcych w zależności od potrzeb i możliwości szkoły wyższej.

Metodą, pozwalającą na najpełniejsze operowanie wszystkimi kodami języka wydaje się być metoda audiowizualna. Została ona najpełniej opracowana we Francji przez CREDIF (Centre de Recherche et d'Étude pour la Diffusion du Français) i zastosowana w nauczaniu języka francuskiego pod nazwą "Voix et images de France".

Jest to cykl przeźroczy (Films fixes) 25-40 do jednej lekcji - prostych, nie rozpraszać uwagi, tematycznie związanych z życiem codziennym przeciętnego paryżanina oraz nagranych na taśmę magnetofonową tekstów dotyczących tych przeźroczy. Punktem wyjścia jest sytuacja, przedstawiona na przeźroczu. Tekst stanowią pytania i odpowiedzi, głośno powtarzane przez uczniów. Oprócz dwóch osób występujących w dialogu spotykamy również osobę trzecią - narratora, który wprowadza nowe postacie lub udziela krótkich informacji wprowadzających do danego cyklu przeźroczy. Powstaje więc sytuacja językowa możliwie najbardziej zbliżona do naturalnej - dialog i opowiadanie.

Główna droga wiedzie więc od obrazu poprzez sytuację do osób, oraz od konkretnego poprzez czasownik do słów wiążących

Każda lekcja posiada dwa filmy i dwie taśmy magnetofonowe z nimi związane: jeden film z taśmą do właściwej lekcji, drugi do mechanizmów gramatycznych. Mechanizmy gramatyczne to struktury języka zobrazowane za pomocą serii przeźroczy. Przyswojone przez ucznia elementy podstawowe danej struktury pozwalają na używanie ich w zdaniach twierdzących, pytających i przeczących oraz doprowadzenie do spontanicznego ich użycia poprzez ćwiczenia wdrażające. Zajęcia odbywają się w specjalnie przystosowanej sali-klassie audiowizualnej. Pisanie wprowadza się tu dopiero po dwunastej lekcji, czytanie po czternastej, przy czym jedna lekcja wymaga sześciu do ośmiu jednostek lekcyjnych, zależnie od stopnia trudności, długości filmu oraz zdolności uczniów.

Ostatnim etapem pracy nad każdą lekcją są ćwiczenia w laboratorium językowym. Zajęcia odbywają się w kabinach, przy magnetofonie, na którego taśmie nagrany jest tekst z wzorową wymową. Uczeń słucha poprawnej wymowy, następnie nagrywa sam to co usłyszał i porównuje z wzorcem. Nauczyciel ze stołu rozdzielczego podłącza się do kabin, udziela wskazówek, kieruje samodzielną pracą uczniów.

Metoda audiowizualna oparta na osiągnięciach współczesnej nauki (językoznawstwo strukturalne) i techniki (rzutnik, magnetofon, laboratorium językowe) pozwala szybciej opanować czynnie podstawowe struktury językowe, zwraca szczególną uwagę na wymowę, rytm i intonację.

Metoda audiowizualna wykorzystuje środki techniczne, które pozwalają w pełni realizować zasadę pogładowości w nau-

czaniu języków obcych - jedną z naczelných zasad nowoczesnej metodyki. Metoda ta pozwala realizować również zasadę samodzielnej pracy ucznia, zwłaszcza dzięki wykorzystaniu laboratoriów językowych, zarówno magnetofonowych jak i słuchawkowych.

Zalety pracy w laboratorium są niewątpliwie duże. Taśma magnetofonowa jest idealnym modelem o niezmiennej jakości - można ją wykorzystywać wiele razy. Taśma dobrze przygotowana wyklucza interferencję języka ojczystego, może być dostosowana do indywidualnych potrzeb grupy uczniów a nawet pojedynczego ucznia. Każdy uczeń ma ciągły kontakt ze wzorcem, jest lepiej skoncentrowany, a jego wypowiedzi są korygowane przez nauczyciela. Uczeń, pracujący w laboratorium nie słyszy błędów kolegów, nie utrwalają się więc one w jego pamięci. Szybciej i atrakcyjniej przebiega więc proces utrwalania sprawności językowych. Nauczanie audiowizualne nie zapewnia jednakże indywidualizacji procesu podawania nowego materiału i indywidualizacji tempa przyswajania i podawania materiału naukowego.

Łukę tę stara się wypełnić nauczanie programowane, tak liniowe jak i rozgałęzione, które rozumiemy jako "metodę podawania pod kierunkiem nauczyciela materiału naukowego niewielkimi porcjami (dawkami), z jednoczesnym ciągłym strumieniem informacji o stopniu opanowania danego materiału, płynących od ucznia do nauczyciela. Program może być realizowany za pomocą maszyny uczącej lub podręcznika"¹⁾.

---

¹⁾ J. Jackiewicz - "Refleksje na temat nowoczesności w nauczaniu języków obcych" - Życie Szkoły Wyższej nr 6-7 z 1967 r. Str. 56

Zaprogramowany materiał może być podawany indukcyjnie lub dedukcyjnie od znanego do nieznanego w różnych wariantach zależności: od zasady do przykładu, lub odwrotnie, od szczegółu do ogółu, od analizy do syntezy.

Takie podawanie materiału naukowego, opartego na selekcji i podziale na pewne dawki (większe czy mniejsze) nie jest nowością w metodyce nauczania języków obcych. Zasada ta leży bowiem u podstaw każdego dobrego podręcznika. Również zasada sprzężenia zwrotnego nie jest obca, lecz w przeciwieństwie do nauczania programowanego w nauczaniu konwencjonalnym nauczyciel zawsze orientował się na średniego ucznia. W nauczaniu programowanym zaś każdy uczeń informuje nauczyciela o stopniu przyswojenia wiadomości. W zależności od tej informacji są podawane następne dawki materiału naukowego.

Tempo więc przyswajania, a także sam materiał naukowy (programowanie rozgałęzione) jest więc tu wysoce zindywidualizowane. Jednakże inne zasady nauczania programowanego nie mogą znaleźć zastosowania w nauczaniu języków obcych np. zasada wyboru jednej z kilku odpowiedzi czy lakoniczna odpowiedź "tak" lub "nie"; kontaktów językowych nie budujemy bowiem na zasadzie wyboru z uprzednio przygotowanych odpowiedzi. Odpowiedzi zaś "tak" lub "nie" są stanowczo niewystarczające.

Praktycznie władać językiem można nauczyć się jedynie w środowisku językowym - bądź naturalnym, bądź stworzonym sztucznie. Sytuacji rozmowy - w trakcie której wyrabiają się sprawności, umiejętności i nawyki - nie zapewni nawet najlepiej zaprogramowany podręcznik. Nauczanie programowa-

ne może być jednakże przydatne do realizacji materiału gramatycznego, leksykalnego i ortograficznego, zwłaszcza w nauczaniu zaocznym.

Każda nowoczesna metoda w nauczaniu języków obcych dąży do tego, by najintensywniej i najefektywniej, z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć nauki opanować język obcy. W poszukiwaniach nowych dróg niezwykle interesująco przedstawiają się eksperymenty hipnopedyczne, prowadzone również i w Polsce.

Hipnopedia - zdaniem naukowców - ma szansę powodzenia jedynie w wypadku, jeśli "wspiera i umacnia to, czego uczono się uprzednio na jawie"¹⁾.

Eksperymenty hipnopedyczne prowadzone są z dość dużym powodzeniem za granicą, tak w USA jak i w ZSRR. Kraje te dysponują o wiele doskonalszą aparaturą, stąd wyniki tych eksperymentów są o wiele lepsze od polskich. Hipnopedia jednakże, aby mogła być szerzej stosowana musi być dokładnie zweryfikowana przez lekarzy i psychologów. Tu i ówdzie bowiem rozlegają się głosy protestu przeciwko nauce przez sen, ze względu na przypuszczalną szkodliwość dla organizmu ludzkiego.

Nowoczesne metody nauczania języków obcych (w całości lub w poszczególnych elementach) mogą znaleźć zastosowanie w nauczaniu języka obcego na lektoratach w szkole wyższej.

---

¹⁾A. Prejbisz - "Założenia i realizacja eksperymentu w zakresie nauki języka angielskiego z wykorzystaniem hipnopedii" Języki Obce w Szkole nr 3/68

Wypracowanie właściwej metody dostosowanej do potrzeb i możliwości danego typu uczelni winno dokonywać się w drodze naukowych eksperymentów (metodologia badań eksperymentalnych jest właśnie w toku dokładnego wypracowywania).

Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Politechniki Śląskiej w Gliwicach prowadzi badania nad przystosowaniem metody audiowizualnej CREDIF do warunków i możliwości Politechniki.

LITERATURA

- [1] BRZOZOŃ J. - O współczesnej radzieckiej metodyce nauczania języków obcych. Życie Szkoły Wyższej 2/69.
- [2] FIKUS F. - Garść informacji z kongresu germanistów w Monachium. Języki Obce w Szkole 5/67.
- [3] JACKIEWICZ J. - Refleksje na temat nowoczesności w nauczaniu języków obcych. Życie Szkoły Wyższej 6-7/67.
- [4] KUPISIEWICZ C. - Nauczanie programowane. PWN Warszawa -1966.
- [5] MIKOŚ J. - Laboratorium językowe w szkole. Języki Obce w Szkole 4/67.
- [6] PREJBISZ A. - Założenia i realizacja eksperymentu w zakresie nauki języka angielskiego z wykorzystaniem hipnopedii. Języki Obce w Szkole 3/68.
- [7] RUSIECKI J. - O nauczaniu języków obcych. Warszawa 1964.
- [8] WOJTOWICZ J. - Lingwistyczne podstawy nauczania języków obcych. Życie Szkoły Wyższej nr 1/67
- [9] ZABROCKI L. - Językoznawcze podstawy metodyki nauczania języków obcych. Warszawa 1966.

- [10] ZABROCKI L. - Podstawowe założenia współczesnej metody nauczania języków obcych w szkołach wyższych. Referat.
- [11] ZABROCKI L. - Programowane nauczanie języków obcych. Życie Szkoły Wyższej 9/67
- [12] ZBOROWSKI J. - Środki audiowizualne i techniczne w procesie nauczania. Opole 1967.